

Oredništvo in uprava:
Ljubljana,
Štejnburgova ulica št. 6/II.

DELAVEC

Izhaja vsak četrtak.

Stane posamezna šte. 1 Din,
mesečno Din 3.—, celoletno
35 Din. — Za člane izvod
po 60 para.

Oglas po dogovoru.

Dopisi morajo biti frankirani
in podpisani, ter opremljeni
s štamp. dotične organizacije.

Rokopisi se ne vračajo.

Reklamacije so poštne
proste.

Glasilo Strokovne komisije za Slovenijo. (Pokrajinski odbor GDSJ.)

Po vsedelavskem zletu.

Kakor bi odrezal je prenehal več tedenski dež in napočilo je krasno jutro in krasen dan. Narava je manifestirala z nami.

Že v soboto so se pričele zbirati množice izletnikov in mariborske ulice so kazale, da se približuje izreden dogodek. In v nedeljo zjutraj je bušnil val z vseh strani Slovenije. Dolg poseben vlak, okrašen z zelenjem in rdečimi zastavicami je pripeljal najoddaljenejšo sodruge. Koroški vlak je bil poln izletnikov in v vseh drugih vlakih se je poznalo, da je ta nedelja — rdeča nedelja.

Napoved smo se zbrali v velikanski spreved. Prvi kolesarji, nato trboveljska godba, za njo strumne vrste delavskih telovadnih enot, potem zeleni Udarniki iz Ljubljane in bela »Vesnac« iz Zagorja.

Za vsem tem pa ogromna vrsta članov naših strokovnih, političnih in gospodarskih organizacij.

Na Glavnem trgu smo se ustavili, da vidimo, koliko nas je. In da nas pozdravi mestni župan. Veliki trg smo napolnili do zadnjega kotička in govor župana je poslušalo preko 10 tisoč duš. V ospredju je pa plapolalo 23 naših rdečih zastav iz vseh krajev Slovenije. Raz magistratnega balkona je pa vihrala zastava DTE iz Ljubljane v znamenju, da je ta dan in ta manifestacija delo »Svobodnih« telovadnih enot.

Hitreje so bila naša sreča in skrivno razodetje, ki smo ga preživljali tiste trenutke, nas je navdahnilo z zavestjo, da je vključ razcepjenosti, vključ reaktiji socializem vendarle na pohodu.

Mogočni akordi marseljeze in živ poziv zagrebskih pevcev je zopet zazibal mogočne vrste v pohod. Kratka povelja in že so korakale telovadne enote strumno kot en moč.

V Ljudskem vrtu smo se zopet zbrali, da slišimo pozdrave zastopnikov raznih organizacij.

Zastopnik DTJ iz Češkoslovaške nas je v toplem bratskem govoru potrdil, da korakamo po pravi poti. Star borec za pravice hrvaškega delavnega ljudstva s. Vilim Bukšek iz Zagreba, ki nas je pozdravil v imenu G. R. S. J. nas je pa v svojem bratskem pristranom mehkeem govoru uverjavljal, da tudi sodrugi z juga gledajo s ponosom in radostjo na nas. Domači govorniki vsi po vrsti, bližnji in daljni, so pa izražali svojo neomajano vero v svetost našega boja.

Bil je velik dan.

Razbičano truplo našega pokreta pričinja ozdravljati svoje rane. V silnih krčih in mukah se porajajo prve konture naše nove družbe.

Zmote, ki so se dogodile v našem pokretu so izzvale potrebe v delavskih vrstah.

Zgubili smo ravnotežje in tri leta smo iskali pravega pota. V tej zmoti ni nič čudnega, če smo zamenjali padarja z zdravnikom, od katerega smo pričakovali, da bo ozdravil naš pokret. Silne muke svetovne vojne so nam pokvarile živce, da mnogokrat nismo opazili, da se vrivajo v naše vrste ljudje, ki nosijo posledice svetovne vojne na bolnih možganih in prenapetih živcih. Seže zmešnjava v naših vrstah in udarci naših nasprotnikov so nas naučili, da nas hripavo kričanje vede v prepad.

Zavedli smo se, da je treba spraviti bolnike v bolnico, delavskemu pokretu

pa treba vztrajnega sistematičnega in poštvalnega vzgojnega dela.

Pričeli smo s konferencami in shodi, predavanji in članki. Sprva je bilo naše delo težko, kajti nevera v delavskih vrstah je bila velika.

Ali kaplja zdolbe luknjo v kamen in tudi naše vztrajno delo je moralo roditi sadove. In danes se zavedamo, da je ravno težek porod vzrok materine ljubezni do svojih otrok.

Zavedamo se, da je vse na svetu, kar je namenjeno trajnemu življenju rojeno v bolečinah.

Preporod našega gibanja je bil težak in mukepoln. In ravno zato, ker je bil mukepoln, vemo, da bo rodil lepih in trajnih sadov.

To spoznanje nam je dajalo moč, da smo prebrodili najtežje dneve. In to spoznanje nam dviguje srca in glave. Vi, kar vas je moč: Vztrajajte!

Telovadne enote so pokazale na mariborskem zletu od lanskega vsedelavskega zleta ogromen razmah. Kljub temu, da so se morali najoddaljenejši sodrugi boriti z neverjetnimi težkocami, so bile vse obstoječe telovadne enote častno zastopane po deputacijah članov in članic, med tem, ko je od telovadnega naraščaja nastopil samo naraščaj »Vesnac« (obrtin), nadalje naraščaj iz Maribora in Studencev.

V celoti so se udeležile nastopa sledeče telovadne enote »Svobodec«: Jesenice, Šiška, Trbovlje, Maribor in Studenci. Izvajanje vseh prostih vaj se je udeležila tudi »Vesnac« Zagorje, o kateri upamo, da se bo prav kmalu priključila k sestavi telovadne podzveze »Svobodec«.

Poleg članov so izvajale proste vaje članice tel. enot »Svobodec« in članice »Vesnac«.

Kljub izredno težkim prostim vajam naraščaja iz Maribora in Studencev so malčki izvajali vaje precizno in so želi obilo odobravanja.

Simbolične proste vaje je dobro izvajal v troidih obrtni naraščaj »Vesnac«.

Strumne vrste članov so bile razdeljene v dve skupini: samostojno so izvajali proste vaje člani »Vesnac«, poleg teh so pa iste vaje z nekoliko drugimi gibi izvajali člani del. tel. enot »Svobodec«.

Isto kot pri članih moramo omeniti tudi pri članicah. Prvo skupino so tvorile članice »Vesnac«, drugo skupino pa članice tel. enote iz Šiške. Precizno izvajanje prostih vaj zadnjih je bilo vsestransko priznано dejstvo.

Kot drugi del članic so nastopile članice iz Maribora, Studencev, Jesenic in Trčiča.

Medtem, ko so bile proste vaje in kakovost njih izvajanja plod krajše dobe, moramo priznati o orodni telovadbi, ki je bila druga točka telovadnega nastopa, da je to delo trud in sad več dolgih let. — V podrobnosti orodne telovadbe se na tem mestu ne spuščamo, na navzoče delavstvo je napravilo najboljši vtis; lahko celo trdimo, da tudi razočaranje, kajti velika večina delavstva ni sanjala o tako izvežbanih in telesno čilih četah, ki bodo nekoč tvorile armada, ki bo rušila staro, a gradila novo boljše družbo z večjo socialno pravičnostjo.

Disciplina, v kateri so vzgojeni ti mladi delavski borci, ni v bistvu niti

militaristična in ni niti disciplina biča, temveč je to disciplina spoznanja.

Prepričani smo, da bodo drugo leto na III. vsedelavskem zletu v Ljubljani te telovadne čete desetkrat in desetkrat

Mezdno gibanje v revirju Trboveljske premog. družbe.

V revirjih gremo v težke boje. Družba na rudarsko spomenico dosedaj še ni odgovorila.

Gospodom delničarjem se zdi, da lahko čakajo. Toda, — gospodje naj vzamejo na znanje, da delavstvo ne more več dolgo čakati in da ne bo.

Tudi to naj vzamejo na znanje, da pri mezdnem gibanju ne morejo računati na neslogo med delavstvom in da je izven vsakega dvoma, da bo zlasti pri Uniji včlanjeno delavstvo pri vseh akcijah za zboljšanje gnotnega položaja solidarno podpiralo organizacije, ki so spomenico podpisale.

Mi smo se odločili to pot sicer za to, da poverimo Zvezo rudarskih delavcev, kot najmočnejšo tukajšnjo rudarsko organizacijo z vodstvom pogajanj. V posebnem dopisu pa smo Zvezo obvestili, da sme računati v morebitnem mezdnem gibanju brezpogojno z našo solidarnostjo. Obenem smo zaprosili naj se nas točno obvešča o korakih, ki se bodo povzeli. Pooblastili smo s tem s. Šalamona, naj zastopa tudi nas.

Mislili smo, da nam tega ne bo nihče zameril.

Vodila nas je pri tem v prvi vrsti želja, da bi prevzele vodstvo mezdnih gibanj razredno zavedne organizacije, kar bi naj imelo za posledico, da bi lahko šli klerikalni mežnarji in narodnosocialistični Jurčki, ki so se začeli med nami prešereno šopiriti, na zaslužen zapeček, med tem ko bi se — med nami zavest skupnosti zopet utrdila.

Tako bi se pripravljalo polagoma v Trbovljah tisto, kar je bilo nekdanj.

Razven socialistov ni bilo v revirjih nikogar, ki bi smel nastopati v imenu delavstva. No, — neodvisne organizacije niso bile teh misli. One so pripočale zopet najširšo koalicijo, v kojoj se pa stopili le klerikalci, ki so podpisali zajedno z neodvisnimi mezdno spomenico. To je koncem koncev — pač drugo mnenje. Za nas bi bila s tem stvar končana. Ali take koalicije nismo želeli, nismo je pa tudi nikomur očitali, zato nas je tembolj presenetilo, ko smo čitali v »Glasu Svobodec« dopis, — da smo zopet izdajalci. S čim pa je Unija zaslužila očitke, da je z družbo zvezana? Ali s tem, da je rekla: vse, kar bo Šalamon nasvetoval, to bomo tudi mi storili. Mi bomo kakor prosti vojaki, a do zadnjega solidarni. Dopisniku v »Glasu Svobodec« pa to očitvidno ni prav. Po njegovem mnenju se ne sme zgoditi, da bi se Šalamona kam samega pustilo, zakaj on ima menda potrebo, da ima poleg sebe vedno koga, ki se ga pa mora držati za predpasnik, da ne bi mogel kdo priti in reči: Šalamon je komunist. Naj bo pomirjen! Pred vsem svetom potrjujemo, da je to popolnoma neresnično.

On je daleč od tega, da bi bil divji moč in išče le mame, koje bi se mogel držati po potrebi za krilo, ako bi prišel parkelj. Ker so taka mama sedaj itak že klerikalci, mislimo, da nismo nič hudega napravili, ako nas ni zraven. Saj veste, da dveh mam ni treba in da je tudi ena zadosti.

Zato se ne razburjajte. Kar se drugega dela dopisa v »Glasu Svobodec« tiče, je pa še bolj čuden. Mi smo na tisti

pomnožene manifestirale, ne s »hurac« klici, temveč z grobnim molkom za pravice delavskega razreda.

Pojdimo na delo!

*

razgovor ravnotako prišli, kakor neodvisni, da pogledamo kaj bo iz tega.

V gerentskem sosvetu smo do januarja res bili zastopani. A ne kot vladajoča večina, ampak kot kontrola. To pa je vendar čisto naravno. Ako bi bil tudi to greh, bi ne smeli sedeti v nobenem zastopstvu, ker se tam navadno z drugimi strankami snidemo.

Ko smo videli, da se večina na naše predloge ne ozira, smo odložili januarja tudi ta mesta.

Pri tem dejanskem položaju, more govoriti o zvezah z meščanskimi strankami samo dopisnik »Glasu Svobodec«, kateremu želimo drugače vse dobro, predvsem pa, da bi ga srečala pamet in pravo spoznanje.

Poslovanje boln. blagajn.

Na članek, ki smo ga pod tem naslovom priobčili v zadnji številki »Delavca«, nam šefzdravnin dr. Bleiweis pojasnjuje, da je imel on v Nemčiji študirati le zdravstvene in socialno-zdravstvene naloge bolniških blagajn, ne pa njih upravo. Šefzdravnin torej s sedanjjo preureditvijo poslovanja ni v nobeni zvezi. To preureditev — nakazovanje dajatev potom poštnege čekovnega urada — predvideva namreč izvršilna naredba, ki jo je ministrstvo za socialno politiko izdalo k Zakonu o varovanju delavcev. Sicer je pa šefzdravnin mnenja, da se bo moderno nakazovanje po čeki gotovo obneslo, ako bodo zdravniki in poslovalnice točno po dobljenih navodilih brez zamude vpošiljali najprvo bolniške liste in potem vsakokratna nakazila za hranarino, in sicer natančno izpolnjena glede predimena in priimka, tako da glede članstva bolnika ne bo nobenega dvoma, in da ne bo treba reklamacij in poizvedovanj. Da se pa pri vsaki novi uvedbi začetkoma pojavljajo težkoče, nekatere otroške bolezni, ki se kmalu premagajo, je jasno. Saj so varovanci po veliki večini in sicer vsi oni, ki stanujejo na deželi, izven sedeža poslovalnice, hranarino že sedaj dobivali po pošti in sicer potom poslovalnic po poštah nakaznicah, ki rabijo še več časa, kakor ček. Le na mestu poslovalnic stanujoči člani so dobivali hranarino ob sobotah izplačano na roko. Sicer pa člani sami lahko mnogo pripomorejo, da bo šlo novoupeljano poslovanje hitro in točno od rok, ako se namreč po stari navadi ne kapricirajo, hoditi po nakazila za hranarino teden dni po svojem obolenju. Potem se delo nakazujočega bolniškega oddelka pri okrožnem uradu enakomerno razvrsti preko celega tedna in gredo čekovna nakazila točno naprej. Kdor na primer oboli v sredo, naj pride prihodnjo sredo ali sam k zdravniku, ali naj pošlje kakega svojca tja, da zdravnik izstavi nakazilo. Nakazilo prejme poslovalnica še isti dan, okrožni urad drugi dan, nakar se takoj nakaže denar, tako da ga član v soboto že prejme. Ako pa prihajajo člani po stari navadi le ob petkih in sobotah po nakazila, jih prejme okrožni urad ob ponedeljkih in torkih toliko naenkrat, da jih ne more zmagati v enem dnevu, radi česar nastajajo zastanki in morajo poedinci ča-

kati na hranarino. Treba je le malo uvidevnosti in potrpljenja, pa ni dvoma, da se bo delavstvo v kratkem sprijaznilo s čerkovnim nakazovanjem. Vpoštovati pa je tudi dejstvo, da se s tem mnogo prihrani na upravnih stroških, kar pride izavarovancem v drugem pogledu v dobro.

Gibanje proti fašizmu.

Protifašistovska zveza Severne Amerike je podala izjavo, v kateri povdarja, da tvori fašizem mednarodno nevarnost. Oklic na delavstvo pravi:

Fašistična kuga se ne drži narodnih mej. Ona se širi od dežele do dežele, seje zločine, sovraštvo in podivjanost. Povsod jo navdušeno sprejemajo zajedalci, izkoriščevalci in podporniki kapitalističnega sistema, ki vidijo v nji podpornico specijelnih privilegijev in zaveznico v vojni proti naraščajoči delavski moči.

Fašizem se zvija v eni deželi kot črv, a že skuša stopiti drugim deželam na tilnik. On skuša napraviti mednarodno cesarstvo in podvojiti v drugih deželah zla dejanja, umore in rope kot v oslavljeni Italiji. Pod črno zastavo fašizma se zbirajo nesramni najemniki mednarodnega kapitala, surovine brez načel in krvičejni ljudje, katerim je skupno le sovraštvo do organiziranega delavstva. V Nemčiji, Franciji in Ameriki se troši denar italijanske vlade in lokalnih kapitalistov, da se ustanovi to krvavo gibanje. Italija je le glavni stan fašizma. V nji sta revščina in krivica, zato hoče fašizem zgraditi jez proti napredku.

Fašizem stremi po mednarodni moči. Za to se je treba proti njemu bojevati mednarodno. Že kažejo znamenja, da se hoče italijansko ljudstvo osvoboditi strašnega jarma. Ali italijansko ljudstvo je preveč oslabiljeno radi fašističnega puščanja krvi. Radi tega je potreba, da delavstvo v drugih deželah preide v ofenzivo proti fašizmu, da reši svoje brate v Italiji in obvaruje svoje lastne interese.

Protifašistovska zveza Severne Amerike pozivlja vse delavstvo, da iztrebi fašizem s korenino vred v svojih deželah in ga razgali v drugih deželah. V imenu stotisočev organiziranih delavcev v Ameriki, pravimo ostalemu svetu: Dovoliti ne smemo, da se fašizem neguje na nobenem kontinentu. Pomagati moramo močem, ki so v opoziciji proti fašizmu na drugih kontinentih. Bratje in sestre v delavskih vrstah kjerkoli ste, mi smo z vami pri vašem prizadevanju, da odpravite kugo.

Svetovno časopisje namenoma predčuje fašiste kot patrijotične ljudi. — Prava zarota molka postoji glede tisočkratnih umorov, izvršenih po italijanskih fašistih, o odločnem uničevanju delavskih strokovnih organizacij, delavskih listov, o strmoglavljenju ljudske vlade po fašistovskem bodalu, o samokresu in požigih in o novo dovoljenih privilegijih izkoriščevalcev delavskega razreda. O tem je prišlo prav malo besed v kapitalistično časopisje.

Kaj naj storimo v takih razmerah? Kako naj poderemo ta zid laži, ki za-

branjuje svetu, da ne vidi resnice, in daje fašistom priliko, da nastopajo v raznih deželah pod raznimi krinkami?

To delo lahko stori mednarodno delavsko časopisje. Dolžnost delavskega časopisja je, da prinaša resnice o fašistih. Protifašistična zveza Severne Amerike je izdelala načrt za kampanjo, da bo delavsko časopisje v Severni Ameriki podučeno o kriminalnih činih fašistov iz preteklosti in sedanjosti. Mi apeliramo na delavstvo v drugih deželah, da nastopi ravno tako proti fašizmu. Fašisti so podobni strupeni zalegi, ki ne prenese svetlobe. — Fašizem se rodi v temi, njegov simbol je črna zastava.

Fašizem se širi mednarodno. Gibanje proti fašizmu mora biti tudi mednarodno, da bo imelo uspeh. Organizirajte protifašistovsko gibanje v vsaki deželi.

Oklic končuje z besedami: Za solidarnost delavstva! — Za uničenje fašizma!

Nov revolucionar.

Časopisje je naznanilo, da je neki inženir iz Wisconsin izumil važno iznajdbo za dobavljanje sile v kurilne, razsvetljalne in gonilne svrhe iz zraka. Poročilo se glasi, da ena enota luči iz tega vira zadostuje za gretje in razsvetljavo povprečne hiše po zelo nizki ceni, veliko nižji, kakor stane premog in električna ali plinska luč. Ako se ta nova sila gorkote, luči in gibanja uvede v splošnost, tedaj se premogovniki lahko zapro in zapečatijo oljni vreli, ker bodo nepotrebni. — To odkritje prinese industrijsko revolucijo. Gonilo bi kolesa industrij. Stopl žic na strehi tovarne ali ladje bi lovili in zbirali novo gonilno silo; vlak in avtomobil ne bi več potrebovala pare in ne plina; peči in parne kotle bi zmetali med staro šaro in dimniki ne bi več kalili čistega zraka s svojo nesnago. — Vse industrije bi bile tako prizadete, da bi se morale izvršiti revolucionarne izpremembe, katere bi našle odmev v novih političnih programih in delavskih bojih. Nova slika bi bila revolucionarna. Tako velika, da so vsi današnji revolucionarni programi otroška igranja napram njemu, kljub temu pa bi naši tovarnarji in podjetniki, ki smatrajo sedanji »družabni red« za večnega in najboljšega, ne videli nevarnosti, dokler ne bi njihov blagoslovljeni režim začel kazati temeljitih izprememb. — Pozdravljen novi revolucionar in vsi drugi njegove vrste, ki pripravljajo pot novemu svetu, v katerem bo delo zabava in užitek in v katerem bo človek gospodar industrij in ne več gospodar sočloveka!

Socialna politika.

Resolucija sprejeta na protestnem shodu v Celju, dne 17. junija 1923. v dverani gostilne pri »Zelenem travniku« od delavcev vseh kategorij in strok.

V »Strokovnih Movinab« kraljevine Srbije, Hrvatov in Slovencev šte. 128. izdanih dne 14. junija 1923 in v »Uradnem listu« pokrajinske uprave za Slovenijo z dne 13. julija 1923. pod št. 211

ne postavke. Če pa namenoma ne dosega delojemalec določene storitvene norme, se sme v smislu člena 47. odpustiti.

Opomba: Normalni delavni pogoji v smislu tega člena so:

- a) dobro stanje strojev, naprav;
- b) pravočasno izdajanje za delo potrebnih materialij in orodja;
- c) primerna kvaliteta surovin in orodij.

VII. Mezde.

58. Višina mezde, ki naj jo prejema delojemalec, določajo kolektivne in delavne pogodbe.

59. Mezda ne sme biti nižja, kot je oblikovana najnižja mezda, ki jo določijo pristojni državni organi za posamezne delavne kategorije.

60. V pogodbi se določi mezda po času ali pa po kosu. Posebej pa mora biti določena v pogodbah višina mezde za čezurno delo; ta mezda mora znašati najmanj poldrugi iznos normalne mezde za prvi dve uri in dvakratni iznos za nadaljne ure; isto velja tudi za delo ob praznikih in dela prostih dneh.

je bil izdan »zakon o zaščiti delavcev« v svrhu zaščite delavskih ekonomskih in kulturnih interesov.

Zbrano delavstvo pa ugotavlja, da je ta zakon ostal v mnogih slučajih le zasmeh »socialne zakonodaje«, ker ga ne upoštevajo podjetniki, a najmanj njihove organizacije obrtne in industrijske zveze. Inspektor dela g. inž. Dejak, vodja mariborske oblastne inšpekcije dela pa nastopa pasivno in dostikrat tako, da je smatrati njegovo uradovanje kot inšpektorat dela proti predpisom zakona o zaščiti delavcev in zakona o inšpekciji dela v škodo delavcev in industrije ter obrti.

Zato zahtevamo od ministrstva za socialno politiko:

1. da izda čimprej pravilnik za izpolnitev obratnih zaupnikov;

2. da izda legitimacije za delavce, ki jih predvideva cit. zakon;

3. da se uradniki, ki ne izvršujejo svoje dolžnosti v smislu cit. zakona premesti ali odstavi iz službe;

4. da se upostavi v Celju podružnica drž. borze dela;

5. da se uvede kontrola obratov sporazumno z inšpekcijo dela in profesionalno organizacijo in njenimi zastopniki;

6. da se izda kredit delavski zbornici za Slovenijo, da bo zamogla pričeti z rednim poslovanjem, kakor predvideva zakon o delavskih zbornicah;

7. da se kaznuje vsak, kdor bi se protivil priznanju § 35. po njemu določene pravice za združevanje delavcev v svrhu zaščite svojih ekonomskih in kulturnih interesov;

8. da se naloži podjetnikom strogo kazen, ako se ne držijo predpisov, navedenih v § 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 16, 17, 19, 20. posebno predpisov navedenih v §§ 21, 22, 23, 24 in 25.;

9. da se ne prezira več od podjetnikov § 26. za upostavitve dečjih zaveštij;

10. da se strogo kaznuje, kdor bi kršil katerikoli predpis cit. zakona posebno pa oni, ki kršijo §§ 102, 103 in 119. cit. zakona.

× **Novo oblike delavskih mezd.** Gospodarska revolucija gre danes skozi svet, daje temelje kapitalistične družbe. Nastajajo prehodne oblike socialnega življenja, ki skušajo vsaj deloma odvrniti pretečo krizo. Nestanovitnost denarnega trga in spreminjanje cen živih in drugih življenjskih potrebščin ustvarjajo tudi nove oblike delavskih mezd. Delavski zaslužek naj se spreminja zaenot s cenami potrebščin in se jim po možnosti prilagodi. Ako pa imamo pred očmi brano tega razvoja, uvidimo šele, kako težkoče nastanejo s tem dejstvom za in-

dustrijo, ki zgubi tako trdni temelj za svojo trgovsko kalkulacijo. Še večje ovire pa nastanejo pri onih podjetjih, ki morajo večkrat prenehati z delom radi pomanjkanja surovin. Treba je delati s krediti, ki postanejo lahko nevarni podjetju. Delavske pogodbe se sklepajo za kratko dobo 3—4 mesecev; po preteku tega časa pa je potrebna temeljita revizija, ki spravi delavske mezde v sklad z gospodarskim trgom v tem trenutku. Delavski zaslužek je v primeri s predvojnimi časom tako nezadosten, da ne zadostuje, da bi se z njim preživljala delavčeva družina. Vpeljane so zato draginske doklade, ki so podjetništvu skrajno neljube. Trdijo namreč, da so nekaj popolnoma neproduktivnega. Ne bomo odgovarjali temu očitku z narodno gospodarskimi razlogi, pripomnimo le, da bi bila brez teh dokladov socialna kriza neizogibna. Položaj delavstva komplicira v izdatni meri tudi splošna stanovanjska kriza, ter slaba preskrba z obleko in obutvijo. V tem oziru so razne komisije n. pr. v revirjih trboveljske premogokopne družbe dognale naravnost škandalozne razmere. Tu so nakopičeni grehi desetletij: veliko polje je to, posejano z mrtvaškimi domovi za ljudske mase... Nadaljna komplikacija mezd nastane s tem, da se daje delavstvu zaslužek deloma v živilih, bodisi v ljudskih kuhinjah, ali pa potom konzumnih organizacij. Delavstvu je s tem vsaj deloma odvzeta skrb, da si išče potrebščine samo, podjetništvu pa je dana trdnjša podlaga računski kalkulaciji... Toda vsa ta obrambna sredstva ne zadrže bližajoče se gospodarske krize.

× **Osemurni delavnik in alkoholizem.** Najboljše, a obenem najklavnejše orožje buržuazije prot osemurnemu delavniku je bilo točenje alkoholnih pijač, ki je po njenem mnenju zavzel večjo obsežnost. Sijajno je ovrgel to mnenje francoski delovni minister. Zakon o osemurnem delavniku je bil sprejet leta 1919. Glejmo številke: pred vojno se je uvozilo za vsakogar letno 4,8 litre špirta, danes se ga uvozi le 3,8 litre. Na vsako glavo je prišlo pred vojno vina 225, mošta 4,8, piva 14,1, po vojni vina 173, mošta 4,3, piva 5,6. Tudi v ostalem zaznamuje statistika omenjenega ministra ogromen napredek, ki ga moremo zaznamovati le od tačas, ko je stopil v veljavo osemurni delavnik. Takozvani »blau Montag« je skoro popolnoma izginil. Delavec se danes briga za vse drugo, kakor pa za gostilnice in zakotne pivnice. Čim manjša pa bo beda delavstva, tem preje bo izginilo seveda tudi alkoholno vprašanje s tega sveta.

Naše organizacije.

Kemična stroka.

Triglavski izlet. »Osred. dr. kem. del.« namerava prirediti z vsemi podružnicami skupni izlet na Triglav. Vodstvo izleta prevzame podružnica kem. del. v Mojstrani. Podružnica v Mojstrani si je zasnovala sledeč načrt: Izlet bi se vršil dne 4. in 5. avgusta in sicer se pripeljejo izletniki v soboto dne 4. avg.

Delavske stenografske gibanje.

Pri nas v Sloveniji do 1. 1909 ni bilo nikakega delavskega stenografskega gibanja. Vzrok je isti, kakor je bil drugje: manjkalo je enostavnega in lahkega sestava.

Prvi delavski stenografski tečaj je pričel meseca oktobra 1909. Priredil ga je ljudski odres v Trstu. Dovolilo ga je 28 udeležencev. Vršili so se potem še nadaljni tečaji. Marljivo delovanje odseka je s kruto silo prekinil izbruh svetovne vojne, ki je člane razpršil na vse vetrove.

Po vojni sta se vršila dva stenografska tečaja (na Glincah 1919. in v Ljubljani 1920). Oba tečaja je priredila »Svoboda«.

Po daljšem premoru se sedaj zopet začne živahnejše gibanje v tem oziru. Zopet se je v »Svobodi« otvoril pred kratkem stenografski tečaj in pouk potom pisem za sodelavce, ki bivajo izven Ljubljane. Priglasilo se je lepo število udeležencev, kar je dobro znamenje,

da se naše delavstvo zanima tudi za to panogo znanja.

Tudi delavstvo spoznava, da mu stenografija nudi koristi. Dober pripomoček je zlasti zapisnikarjem in drugim funkcionarjem delavskih organizacij, ki na ta način lažje in v krajšem času opravljajo svoje posle. Celo za tiste, ki so uverjeni, da v svojem poklicu ne bodo potrebovali stenografije, ima le-ta mnogo zanimivega na sebi in jim dobro služi pri izobrazbi. Kadar za beležke v navadni pisavi ni časa ali volje, si delavec lahko beleži važnejše podatke iz predavanj ali ob priliki čitanja knjig in drugih spisov, kar mu je gotovo v večji prid. Poleg tega pa niso tako redki slučajji, da so se tudi ročni delavci s pomočjo stenografije že povzpeli na boljša mesta.

Ker je stenografija velikega kulturnega pomena, je delavstvo tudi njo pritegnilo v svoj krog, da pospešuje izobraževalno delo in se tako usposablja za dosego svojih višjih ciljev.

(Konec.)

Podlistek.

Zakon RSFSR o delu.

(Dolje.)

55. Za posamezne industrijske in gospodarske panoge, za centralne zavode in podjetja, za skupine podjetij, ki so v medsebojni neposredni zvezi, kakor tudi za podjetja in zavode, ki so važni za državo, se smejo izdelati delavni redi neposredno v centrali med osrednjo komisijo dotične strokovne organizacije in med upravo; tak delavni red odobri ljudski komisariat dela.

VII. Storitvene norme.

56. Storitvene norme se določijo sporazumno med upravo podjetja zavoda in strokovno organizacijo.

57. Delojemalec, ki po lastni krivdi ob normalnih delavnih pogojih ne doseže storitvene norme, dobi mezdo, ki odgovarja storjenemu delu, ki pa mora znašati v vsakem slučaju najmanj dve tretjini za njegovo delo določene tarif-

stolpu. Ob 9. uri dopoldne je odhod skozi »Kot« nazaj v Mojstrano, kamor bi dospeli okrog 15. ure, tako bi šli lahko izletniki za večernimi vlaki domov. Vse podružnice, ki se hočejo udeležiti izleta, prosimo, da nam najkasneje do 15. julija javijo natančno število udeležencev, da se bomo mogli potem ravnati in jim preskrbeti gorske vodnike in drugo. Ostala navodila za izlet objavimo v prihodnji številki.

Medvode-Goričane. Razmere v naših tovarnah postajajo nevarne; delavcem daje podjetje dopuste kar na debelo. Za vsako malenkost dobi delavec 14 dni, tri tedne ali celo mesec dni dopusta; zgodilo se je že, da so dobili delavci za iste pregreške različne dopuste. — Kako naj delavec, ki nima niti svojega stanovanja, živi brez zasluzka tri tedne? Ljudje, ki imajo v tovarni večino, bi naj pač pokazali kaj ta večina zmore. — Dne 7. junija t. l. smo imeli tudi cast videti v tovarni inšpektorja dela v spremstvu g. dr. Pavlina; povemo naj tudi, da obrtnega nadzornika že ni bilo v naših tovarnah od časa, ko je bil obrtni nadzornik še g. inženir Stebi; zato se tudi zakon o zaščiti delavcev v takem obsegu krši. Toda bodimo odkriti in povejmo, da leži krivda na nas samih, kajti delavstvo se ne zanima za organizacijo. Ako se vrši člansko zborovanje ali shod takrat se vsi delavci izgovarjajo, češ, da nimajo časa in podobno; kako naj potem zahtevamo od podjetnikov svojih pravic, ko se vendar ne zanimamo dovolj za organizacijo? Kadar bomo stali vsi kot en moč v organizaciji ter bomo vršili vsak svojo dolžnost, takrat bo takim kršitvam zakonov, ki branijo delavske pravice konec in hlapcem kapitala bo odbila zadnja ura.

Zagorje. Dne 23. maja t. l. so bili na občnem zboru steklarjev izvoljeni v podružnični odbor sledeči sodrugi: za predsednika: Otmar Ranzinger, za podpredsednika: Ivan Kolman, za tajnika: Anton Veber, za namestnika: Franc Lipusheg, za blagajnika: Ulrik Sitter, za namestnika: Franc Götz. V odbor: Franc Krans, Henrik Martini, Anton Sale, Vinko Drame, Franc Živko in Marija Sitter. Novoizvoljenemu odboru želimo obilo uspeha pri delu za procvit enotne stanovske organizacije steklarjev v Zagorju.

Liboše. Sodrugom in sodružicam, ki so zaposleni v kemični industriji svetujemo v interesu njih stanovske strokovne organizacije, katero tvorijo vsi skupaj, da v bodoče svojih zaupnikov, ki po nalogu varujejo delavske pridobitve, ne preganjajo in ne obrekujejo, dokler se ne prepričajo o resničnem položaju. Vsako nepošteno sumničanje je za delavstvo podlost. Torej več freznosti!

Ljubljana. V tovarni za klej se vrše po želji g. ravnanja s pomočjo njegovih pomagačev zelo vnebovpijno nedostatk, katere bo potreba, če se vreme ne zvedri, razčistiti na odgovornost seveda tistih, ki jim je solidarnost marljivega delavstva — tra v peti. Zatorej sodrugi in sodružice, vztrajajte v boju za obstanek naše organizacije — torej nas vseh.

Medvode - Goričane. Gospod dopisnika »Pravice« prosimo, da nam pošte z obljubljenimi pojasnili. Smo prav radevedni, kako izgledajo Vaši dokazi.

Zatvala. Spodaj imenovana, se najiskreneje zahvaljujejo vsemu delavstvu tovarne za klej v Ljubljani za nakazano darilo ozir. podporo v znesku Din 161.— v času bolezni mojega moža. — Anica Hobolin.

Rudarska stroka.

Hrastnik. Kako nesramno so se ti »neodvisni« vrgli na delo, da ne pride do ujedinenja med rudarji, je razvidno iz njihovega nastopa na shodih; kakšna pa je njih razredna zavednost, je pokazal najboljši njihov shod, ki so ga imeli dne 10. junija v Hrastniku. — Kakor znano, je na zahtevo članstva »Unije slov. rudarjev« in ostalega delavstva nameravala »Unija« staviti mezdne zahteve Trboveljski družbi. — Delavstvo je prvotno izreklo »Uniji« zaupanje, da jih vložijo ona. Vendar so »neodvisni« voditelji, ki sami niso vedeli, kedaj poteče rok zadnje mezdne pogodbe, to zahrbtno preprečili, ter prisilili s tem »Unijo«, da je svoje zahteve umaknila. Ker nam pa ti ljudje

na vseh shodih, tako tudi v Hrastniku predbacivajo, da smo mi izdajalci, povemo mi javnosti, s kakšnimi izdajalci bi imela »Unija« opraviti v slučaju meznega boja. Zaupnik »Zveze rudarskih delavcev« v Hrastniku Alojz Gunzaj se je javno izrazil, da bo agitiral in gledal na to, da se »Unija« v njenem meznem boju s Trboveljsko družbo od strani »neodvisnih« ne bo podpirala, ako stopi »Unija« v boj s svojimi zahtevami. Ali razumete, kaj se to pravi? Za prav sebične namene nekaterih »neodvisnih« se pada v hrbet sodrugom, ki so ž njimi vred lačni; to je zopet cvečka več, iz vrta nepomirljive »klasne borbe«. Rudarji zapomnimo si to, pa spoznajmo kje in v kateri organizaciji ni izdajalcev. — Na tem shodu so tudi razmišljali »neodvisni« o članstvu posameznih strokovnih organizacij; konstatirali so v svoji modrosti, da se ni vredno ujediniti z »Unijo«, ker ima še samo 184 članov v celi Sloveniji, medtem ko v mežiški dolini nima sploh nobenega. Govorili so, da imajo klerikalci sami v Trbovljah več članov, nego »Unija«. Kako neresnični se pa podatki o stanju njihovega članstva, je razvidno iz tega, da so bivše »Delavske novice« pisale, da imajo 9000 članov. Predzadnja »Strokovna borba« je v polemiki z »Delavcem« glede ujedinenja pisala, da imajo 6000 članov. — S. Kolšek je pa na javnem shodu v Trbovljah dne 8. junija povedal, da jih imajo 4000 članov. Dne 10. junija na shodu v Hrastniku pa je povedal S. Bedenek, da jih imajo samo 2140 članov, ter da imajo vse strokovne organizacije skupaj 3150 članov organiziranega delavstva v celi Sloveniji. V koliko je resnice na tem in v kakšnem obupnem stanju se nahajajo »neodvisni« ker jih zavedno delavstvo čimdalje bolj zapušča, je razvidno iz tega, da se je izrazil S. Bedenek (on je namreč predsednik lokalnega odbora II. rudarske skupine v Hrastniku), da ne bo posredoval pri podjetju za nobenega delavca, ki ne bo član »neodvisne organizacije«. Mi ga vprašamo če sploh ve, kedaj je bil ukinjen bivši avstrijski zakon glede zaupnikov II. rudarske skupine. Vprašamo ga, če ve, kaj dotični zakon predpisuje; (predpisuje namreč, da mora zaupnik po zakonu dano mu nalogo vršiti popolnoma nepristransko.) Taka je torej morala »neodvisnih«; le tako naprej in kmalu bo konec vaše neumnosti.

Mežica pri Prevaljah. V nedeljo dne 10. junija 1923 je imela podružnica »Unije slov. rudarjev« v Mežici članski shod, na katerem nam je razlagal S. Ivan Krušič iz Trbovelj med drugim tudi o povišanju tedenskih prispevkov. Navzoči smo uvideli, da je povišanje nujno potrebno, ako hočemo, da bo organizacija uspevala, kajti člani sami so na tem najbolj zainteresirani, da organizacija uspeva. Za naše razmere je povišanje precejšnje. Toda zato ne smemo metati puške v koruzo. Vztrajajmo! Žrtvuemo in bodimo pripravljeni na še hujše čase, ko bomo morali iskati zaslome v organizaciji. Naša organizacija je še mlada. Če bomo danes pustili organizacijo brez sredstev, tedaj je tudi za nas boj izgubljen. Danes se delavstvo v svojih organizacijah brani pred kapitalističnimi napadi. Ako v tej obrambi delavske vrste ne bodo enotne in se bo delavstvo cepilo, takrat je pred nami poraz, od katerega bodo imeli koristi le kapitalisti, delavstvo pa bo trpelo ogromno škodo. Na ta boj se kapitalisti dobro pripravljajo, in ako se jim bo posrečilo razcepiti delavske vrste, bo zmaga njihova. Cepljenje delavskih organizacij preprečiti, to je danes naša sveta naloga. In v tem boju nam bo razredna organizacija vodnica, če ji bomo zvišeni stali ob strani in se jo bodo člani z vsemi silami oklenili. — Rudar v Mežici.

St. Rupert. V rudniku Drobni dol se je smrtno ponesrečil dne 18. junija t. l. rudar Karol Antlejš, v dobi, ko še ni dosegel 24. leta svoje starosti pri izpraznjevanju vozička pod zaviralnim predorom; pri tem se je utrgala vrv in padel je z vso močjo na tla, tako, da je bil na mestu mrtev. Zopet žrtev dela, ki je nam vsem v jasno sliko, kako so vse delavčeve telesne moči v suženjski službi kapitala. — Našemu sodrugu ohranimo zvest ni trajen spomin!

Monopolska stroka.

Stavka v tobačni tovarni. Ker vodi monopolska uprava tobačno delavstvo že cele mesece za nos in ne stori nič za izboljšanje njegovega gnetnega položaja, je poseglo tobačno delavstvo v ponedeljek dne 2. julija v svojem razburjenju in obupu po zadnjem sredstvu in je ustavilo delo.

Po posredovanju S. Svetka se je že započeta stavka za enkrat za tako dolgo odgodila, da bo mogoče udariti bolj na široko. Ta stavka dokazuje, da napenja monopolska uprava tok do skrajnosti. Mi smo upravičenost naših meznih zahtev že v svojih spomenicah vsestransko pojasnili. Ker delavstvo ne more več živeti, sega po vseh sredstvih, od kojih si obeta rešitve. Naj se monopolska uprava zaveda, da se lačnega želodca ne da tolažiti s praznimi obljubami. Ako se hoče v bodoče izogniti akcijam, ki pomenjajo za njo obutno škodo, naj ne zavlačuje itak nujne regulacije delavskih mezd niti za trenotek.

Usnjarska stroka.

V slovo. Dragi sodrugi! Dolgo smo delovali skupaj, za dobrobit čevljarških pomočnikov Ljubljane; naša požrtvovalnost in naš trud ni bil zastoj. Delo v organizaciji uspeva; delavci so se pričeli zavedati svojih pravic in svojih dolžnosti. — Ker sem prisiljen, da si isčem kruha in zasluzka drugod, sem moral radi tega tudi odložiti funkcije v odboru podružn. čevljar. Ljubljane. —

Razgled po svetu.

Tedenski pregled.

Ljubljana, dne 3. julija 1923.

Strah pred rumeno raso, ki se je pojavil v Evropi koncem prošlega stoletja, je zadnje dni zopet jel razburjati evropsko in ameriško javnost. Boj med plemeni je trajal, odkar se je človeštvo razcepilo na ta plemena. Doslej je bilo duševno in telesno najmočnejše belo ali takozvano arijsko plemo. Rdeče ali indijansko plemo so Evropeji zamorili z orožjem in žganjem, črno ali zamorsko plemo pa deloma s silo uničili, deloma zaslužili. Vendar se zadnje čase to plemo v Ameriki marljivo organizira in pridobiva dan za dnem na političnih pravicah.

Položaj je sedaj tak, da si stojita nasproti kot dva neizprosna nasprotnika bela in žolta malaška rasa. Najizrazitejši predstavniki zadnje so Japonci, ki so se v evropskem smislu že docela civilizirali, tako da se morejo v vseh ozirih, zlasti kar se tiče vojaštva kosati z evropskimi državami in z Ameriko. In to je, kar povzroča po svetu bojazen pred rumenim plemenom. V svoji imperialistični ideologiji računata Evropa in Amerika tako-le: Pripadnikov rumene rase je precej preko 800 milijonov; njih voditelji Japonci so izborno oboroženi in stoje trdno, kar se tiče gospodarstva. Vseh pripadnikov belega plemena ni niti 200 milijonov in skoro vse evropske države stoje gospodarsko slabo ali celo na robu propada. Ako se torej te ogromne mase rumene rase vzdignejo, oborože in udarijo — kdo jim bo kos? Konec evropskega in ameriškega imperijalizma. Odtod ta strah v Ameriki in Evropi.

Pri tej pritiki omenjamo, da se socialistično gibanje na Japonskem pridno razvija in širi, da si uporablja vlada vsa mogoča sredstva, da ga zatire. Na Kitajskem pa se o resnih socialističnih pokretih še ne more govoriti, ker jih ovirajo neprestane vojne med vladačelnimi generali.

Amerika je zopet sprožila vprašanje svojega vstopa v društvo narodov. S tem bi Amerika stopila s svojega piedestala in se jela udejstvovati pri reševanju evropskih odnošajev, oziroma prilik. Če stvar natančno premostrimo, opazimo da je ostala, kakor je bila od vsega početka, nanever; kako priti do denarja, ki so si ga izposodile evropske države pred, med in po vojni.

Obenem omenjamo, da je položaj v društvu samem kritičen. Posamezne lige so si venomer v laseh in zastopniki poedinih narodov se koljejo z besedami in pisavo.

Ker odhajam (iz Slovenije), se tem potom najpristnejše poslavljam od vas, sodrugi. — Vaša dolžnost je, da greste po začetni poti naprej, ako hočete premagati vse ovire in težkoče, katere vam nalagajo sovražniki in nasprotniki; biti morate složni in enotni v boju za boljšo bodočnost delavskega razreda. Storitve svoje dolžnosti, bodite požrtvovalni. Zavedajte se, da je razredna strokovna organizacija edina v stanju izboljšati tako bedni položaj pomočnikov, zato okrepite še bolj svojo organizacijo in širite idejo socializma in razrednega boja med svojimi sotrpini delavci. — Naj živi organizacija čevljarškega delavstva Ljubljane! — Franc Kutnjak, čevljarški pom. in bivši predsednik podruž. čevljarjev v Ljubljani.

U. D. R.

Vežbe vadiateljskega zbora za edince v Šiški se bodo vršile v nedeljo 8. julija točno ob pol 10. uri. Ob 11. uri se vrše vežbe edince in pol ure pred vežbo se sprejemajo novi člani. Zbirališče pred Zadrugnim domom. — Načelstvo U. D. R.

Sprejemanje članov. Vsak, ki hoče pristopiti mora izpolniti predpisano pristopno izjavo, katero odda s prispevkom edincem načelniku. Vsaka druga pot je nedopustna.

Vestnik „Svobode“.

»Svoboda« v Ljubljani ima občni zbor v torek, dne 10. t. m. točno ob 8. zvečer v dvorani mestnega magistrata v Ljubljani. — Pripravljalni odbor.

Franci in Belgiji skušajo v Poruhrju nemški odpor zatreti z neizprosno silo. Nemci so pričakovali uspeha od tega, da bodo siloma preprečili izvoz premoga na Francosko in v Belgijo. Kot prvi poizkus so izvedli s tem, da so pogнали v zrak belgijski vojaški vlak, ko je ravno vozil čez neki most. V odgovor na to je francoska vlada naročila poveljujočemu generalu, naj izvaja najstrožje represalije. General je takoj obsojil mnogo osumljenih Nemcev na smrt. Tragedija postaja vedno groznejša in ni ga leka, ki bi ozdravil to rano... Papežovo posredovanje med Francijo in Nemčijo glede Poruhrja se je popolnoma izjalovilo. Na papežovo posredovalno pismo je francoski ministrski predsednik Poincaré (izgovori Poanкарé) v senatni seji mimogrede odgovoril, da se francoski naklepi proti Nemčiji popolnoma upravičeni, in da Francija ne odstopi od svojih zahtev. Ako se Nemčija zanaša na posredovanje prijateljev, se moti. Pod vtisom tega govora je senat odobril kredite za zasledbo Poruhrja. Hkrati je poslanska zbornica sprejela proračun za leto 1923. Leti proračun bo veljal tudi za leto 1924.

Iz Romunije prihajajo senzacionalne vesti, da je prevrat na Bolgarskem imel svoj prvotni izvor na Madžarskem. Pripravljali so ga baje madžarski državni predstavniki in začasni vladar Horthy, bivši bolgarski kralj Ferdinand, bivši bavarski prestolonaslednik Ruprecht in nekaj nemških generalov, med njimi Hindenburg. Madžarska je vedno bila v stikih z bolgarskimi zarotniki in stvoril se je celo sporazum s Kemal pašo. Ako so ta poročila resnična, potem je gotovo, da snujejo Habsburžani, Koburžani in člani nemških dinastij obširno zaroto, ki naj prevrne uspehe svetovne vojne in nas postavi za nekaj desetletij nazaj.

Narodna skupščina je v svoji sobotni seji sprejela zakon o proračunskih dvajstinah. Hkrati so bili uzakonjeni novi davki in pa kuluk (prisilno delo). Iz vse te slike razberemo, da stoji naša država v petem letu svojega obstoja še vedno v znamenju časnosti; porivamo se od meseca do meseca iz rok v usta. Kakšno zmedo bo pa napravil kuluk v tej obliki, pa še ni mogoče presoditi.

Na ministrskega predsednika Pašića je bil izvršen atentat. Tudi znamenje časa! Atentator, po imenu Rajić, ga je lahko ranil na roki. Glede atentatorja sodišče ni na jasnem. Pravijo, da je Madžar, drugi da je Radićev, tretji, da je katolik, četrti, da je pravoslaven itd. Ker se v preiskavi zapleta v protislovja, se ne ve, ali je izvršil dejanje iz političnih razlogov ali iz osebne maščevalnosti.

Pasič je izjavil, da v pondeljek nastopi svoje mesto.

Kot edino v Jugoslaviji mogoče navajamo, da je finančni minister na zadnji seji ministrskega sveta predlagal, naj se uradniške plače znižajo, in naj se sluge izločijo iz uradniške pragmatike. To kaže na nečuvstvo in popolno pomanjkanje socialnega čustvovanja. Gorje državi, ki ima take upravitelje!

Radić napoveduje novo mobilizacijo proti Beogradu. Na seji vodstva svoje stranke, na kateri se je izvolil nov odbor, je Radić izjavil, da bo odslej vodil odkrito in neizprosno borbo proti Beogradu. Čakajo nas torej še zanimivi časi.

Delavsko gibanje.

— **Stavka pomorcev.** Po zlomu Avstro-Ogrske razdelile so si vso vojno in trgovsko mornarico nasledstvene države. Kolikor močnejša pa je bila nasledstvena država, toliko večji del brodovja ji je pripadel. Tako je naši državi kot najmanjši, a v svetovni vojni najizčrpanejši državi, pripadlo le 8 odstotkov celokupne trgovske mornarice. — Državi je torej pripadlo le 8 odstotkov, medtem ko je odpadlo na našo državo 70 odstotkov pomorcev. Naravna posledica tega je bila, da je nastala ogromna brezposelnost. — To brezposelnost pa so izrabili podjetniki in lastniki brodovja. Mezdna gibanja oziroma gibanja pomorcev sploh so bila otežkočena. Kdor je skušal tu vpostaviti protitež tem razmeram s tem, da bi pomorce organiziral v razredni organizaciji, bi naletel na velike težave. — S tem so podjetniki gnali mornariško delavstvo na nož, ki se je dobro pripravilo na boj. Osnovalec je »Savez jugoslovanskih pomorcev«, ki je razredna organizacija. Da zboljša delavstvu gnetni položaj, je savez predlagal podjetnikom reguliranje mezd. Ker se podjetniki niso odzvali tem pozivom, je delavstvo zgrabilo za zadnje orožje — stavko, o kateri smo že v zadnji številki »Delavca« podrobneje poročali. O nadaljnjem poteku bomo delavstvo redno obveščali.

— **Svedsko strok. organizirano delavstvo** šteje po zadnjih statističnih podatkih 252.361 članov (od teh je 26.142 žensk in 226.219 moških). Število članstva je kljub industrijski krizi in delnemu razkolu v delavskih organizacijah prav malo nazadovalo.

— **Bojevena zbirka za obrambo osemurnega delavnika.** Reakcionarna politika švicarske vlade in neprestano napadanje podjetnikov na osemurni delavnik je rodilo veliko odporno silo med delavstvom. Švicarske strokovne organizacije so sklenile, da ustanove poseben bojeveni fond za obrambo osemurnega delavnika poleg fonda za stavke. Vsaka strokovna zveza je obvezana, da prispeva k temu fondu najmanj 20 frankov za vsakega člana.

— **Angleški delavci proti prelomu z Rusijo.** Delavske organizacije po vsej Veliki Britaniji sprejemajo resolucije proti prelomu z Rusijo. Neodvisna delavska stranka (leva krilo Labour party), ki ima 800 podružnic, se pripravljajo na odpor proti vladi, ako pride do preloma. Kooperativni kongres v Edinburghu je pozval vlado, naj mesto preloma stoji v še tesnejši vezi z Rusijo in ohrani mir v Evropi.

— **Stavka francoskih mornarjev za vino.** Na parniku »Lafayette«, ki vozi iz Havre v New York, grozi splošna stavka delavcev pri kotlih, ako ne bodo imeli običajnih dveh litrov vina na dan, kadar pridejo v ameriško vodovje. Vsi mornarski delavci na francoskih ladjah, ki so dobro organizirani, prejema na podlagi zakona določeno mero vina. — Toda ta njihov privilegij je v nevarnosti radi ameriške prohibicije, ki določa, da nobena tuja ladja, ki pride v ameriške vode, ne sme imeti opojnih pijač. — Francoske parobrodne družbe so se menda namerile pokoriti se ameriškim zakonom, delavci pa so se uprli in zagrozili s stavko, ako ne bo vina. Družbe so zdaj v škripih in ne vedo, kaj bi storile. — Po zadnjih poročilih je postal ta dogodek znamenit in je celo dokazal, da je mogoče, da je volk sit in koza cela. Amerika in Francija sta se pobotali glede vina, ki ga morajo imeti francoski mornarji na svojih ladjah po

francoskem zakonu. Pobotanje je tako izborno, da sta obe stranki absolutno zadovoljni! Generalni agent francoske linije je naznanil v pondeljek popoldne, da je pogodba z zvezno vlado v Washingtonu izvršena in da je sedaj vse v redu. — Moštvo na francoskih parniških obdrža svoje vino tudi v ameriških vodah, ameriška vlada pa bo smatrala to vino za »medecino«, ki je potrebna za zdravje in blaginjo francoskih mornarjev! — Živela prohibicija, ki si znotraj volta, na zunaj te pa nič ni!

— **Protidelavska gonja na Japonskem.** Policijska gonja na socialiste in komuniste v Tokiju in drugih večjih japonskih krajih se nadaljuje. Zdaj se je policija spravila tudi na strokovne organizacije. Kakor poročajo, bo vlada vrgla v zapor vse vodilne revolucionarje, vstevši urednike in dopisnike delavskih listov. Gonja se vrši pod pretezo, da je treba »preprečiti« komunistično revolucijo. Policijske oblasti priznavajo, da ne obstoji nikaka posebna revolucionarna zarota, ki bi ogrožala japonsko državo, ampak revolucijo je »treba preprečiti«, predno dozori. — Medtem pa se nadaljujejo razgovori med Joffejem, zastopnikom Sovjetske Rusije, in japonsko vlado za priznanje sovjetske vlade in vzpostavljene stikov med obema državama.

Pouk in razvedrilo.

* **Človek proizvaja grom, treskanje in vihar!** Človek postaja čimdalje močnejši. Veda, ne pa vera, ga vodi po stemi in trnjevi poti višje v znanstvenih uspehih. Pred tolikimi in tolikimi leti je bilo vse, kar je zadelo človeka, božja volja. Tako so namreč hoteli imeti duhovni. In tako je tudi bilo. Človekov um je bil v kleščah najbolj reakcionarne hierarhije. Pa izpreminjajo se časi in z njimi vred se izpreminja tudi človek. Človek se čimdalje bolj otresa tiste »božje volje«, v katero so ga uklepali »božji« namestniki. Danes se ni treba več bati človeku, če si z vedo pomaga doseči uspehe, do katerih ima pravico po cerkvenih dogmah in ukazih le nekakšen bog. — Človek se več ne prepušča božji volji v bolezni. — Zdravniška veda je iznašla zdravila že domala za vse človeške bolezni. Človek se je v mehaniki dokopal do takšnih reči, ki bi jih naj bil po katoliškem katekizmu zmožen samo bog. In sedaj je poizkusil metati tudi strele iz umetno napravljenih oblakov. Neka elektrarna v Ameriki je napravila v malem oblaku v zraku nad vasjo. Iz teh oblakov so jele švigati strele. Čuti je bilo grmenje in treskanje, da je bilo jo. Vse to so dosegli elektriki s tem, da so v oblake napeljali električni tok 2 milijonov voltov. Treščilo je v cerkveni zvonik, v vaško ščacuno, in včasih se je pripetilo, da je treščilo v oba predmeta hkrati. Grom je bil kakor naraven. Nobenega razločka ni bilo. V nekaterih pokuših je celo deževalo. Strela je razklala cele lesene hlode. Prava pravcata nevihta je bila vprizorjena vrič mnogih novinarjev in inženirjev. — O omenjeni elektrarni bomo prihodnje pisali podrobneje.

* **Zakaj so živali tako pisane barvane?** Zadnje smo že zapisali, da so nekatere živali za barve popolnoma slepe (mravlje, raki, žuželke itd.). Če nekoliko pomislimo in se potem vprašamo: čemu so potem omenjene živali: razni metulji, gosenice, raki itd. tako pisane barvane; v mnogih slučajih so te barve prav žive in vzbujajo pri človeku začudenje, kako da so te živali sploh tako barvane. Ni dvoma, da doseže ta pisanost in raznolikost barv pri živalih, ko se iste »ženijo« višek. Te barve tvorijo nekako svatovski oblekoc, ki privlači samice. Kaj torej sledi iz tega? Ne moremo dvomiti, da te živali na vsak način čutijo barve, dasiravno ne tako kakor človek. In res: znanost je dokazala, da občutijo živali barve drugače kakor pa človek. Vse omenjene živali bi morale čutiti rdečo barvo kot najtemnejšo, ako bi bile za barve slepe, kakor je slep za barve slepec. Temu pa ni tako. Mi vemo, da je ravno rdeča barva pri živalih najpogostejša in se pojavi najbolj, ko se omenjene živali drste ali »ženijo«. — Vse žuželke, gosenice, muhe, metulji, raki itd. razločujejo barve tako kakor človek, ki gleda skozi zeleno steklo.

* **Ognjenik Etna.** Ognjenik Etna v Siciliji (Italija), ki zopet bljuje lavo z groznimi učinki, je bruhal že mnogokrat in uničil približno 100.000 življenj. Zgodovina beleži več kot osemdeset izbruhov in razen enajstih so se vsi dogodili v krščanski eri. — Zadnji izbruh lave je bil leta 1911. Pred tem je vulkan bljuval v letih 1909, 1892, 1886, 1879, 1874, 1865 in 1852. — Leta 1893 je bil izbruh spremljan s silnim potresom in takrat je 10.000 oseb izgubilo življenje. 1669, je lava tekla čez Catanijo 40 dni in 10.000 ljudi je bilo usmrčenih. — Drugo veliko katastrofo, katero je povzročila Etna, beleži zgodovina v letu 1169, ko je 15.000 ljudi izgubilo življenje.

* **Šolska republika »Jasnaja Poljana«.** Jasnaja Poljana, bivališče Tostojca je danes veliko vzgojevališče. Sovjetska vlada je smatrala za svojo sveto dolžnost, da dostojno počasti spomin na Tolstojca, ki je nad vse ljubil otroke. — Danes živi v Jasnaji Poljani 800 otrok delavcev in ubogih kmetov. Vzgojevališče je postavljeno na temelj samouprave. Otroci sami obdelujejo polja, pri čemur jih izkušeni poljedelci podpirajo z nasveti in dejanji. — Poleg tega se vrše tečajji. Urejene so posebne šole, v katerih živi duh velikega pedagoga. Otroci se uče po Tolstojevih knjigah, zlasti po začetnici, ki jo je sam sestavil za poduk. Poleg tega je omejit, da so vsi odrasli, ki so prideleni temu otroškemu gospodarstvu, prepričani pristaši njegovega etičnega nauka. V tem vzgojevališču imajo otroško gledališče, muzej za otroke, otroški pevski zbor, razne rokodelske šole za strojništvo, mizarstvo, ključavničarstvo, krojaštvo, kakor tudi otroški vrtec za male otroke. Poleg tega najdete dvorane za odpočitek, telovadnice, šole za šport in plesni inštitut. Komisariat za ljudsko prosveto se je s posebno ljubeznijo zavzel za to otroško vzgojevališče. Praktične izkušnje zahtevajo dnevno novih želja za nadaljni razvoj, katere želje in potrebe komisariat za ljudsko prosveto poučuje in po večini tudi odobri. Oddolžitev, ki jo sovjetska vlada s to svojo skrbjo za proletarsko mladino prinaša spominu velikega umetnika in misleca, je v resnici velikopotezna in primerna etičnemu pomenu Tolstojevih nauk. — To svojo državo vladajo otroci sami; vzgojevališče je danes prva otroška republika, resnična otroška občina, kakor jo je Tolstoj sam zamislil. Otroci si sami med seboj razdeljujejo delo, sami si pripravljajo svojo izključno rastlinsko hrano in sami skrbijo za popravila in vzdrževanje celega vzgojevališča. Instruktorji in učitelji pazijo na to, da se v notranji ustroj življenja otrok kar možno malo vmešavajo; na ta način žive otroci v popolni, neprikrajšani svobodi. — Tako izpolnjuje sovjetska vlada oporoko velikega zagovornika vseh bednih.

* **Kdo obiskuje zdravilišča v novi Rusiji?** — Vseruski obrtni svet je sklenil z ljudskim komisariatom pogodbo, po kateri bo 70 krajev države spreminjenih v javna zdravilišča za delavstvo. Nova zdravilišča, ki bodo opremljena z vso moderno opremo, bodo služila onemoglim delavcem in njih družinam, v prvi vrsti pa delavcem in uslužbencom pri državnem delu.

Razno.

— **Letala po 500 dolarjev v Angliji.** Angleški trdke za izdelovanje aeroplanov so izpopolnile model lahkega letala, ki ne bo stalo dosti več ko motor. Letalo ima majhen stroj štirih konjskih sil in leti 50 milj na uro. Tako letalo se bo prodajalo po 500 dolarjev in lahko si ga nabavijo tudi oni, ki niso bogati. Na trg pride morda že prihodnje jesen.

— **Curzon je okorajžil cariste.** Rezultat lord Curzonovega ultimata Sovjetski Rusiji je bil jako slikovit. Ultimati je tako okorajžil ruske monarhiste v Rimu, Parizu in drugod, da so takoj imeli zborovanje in zasnovali oboroženo gibanje za vzpostavljeno carizma v Rusiji. Veliki knez Nikolaj je prevzel vrhovno vodstvo gibanja in obvestil vse generale bivših belih armad, da se naj pripravijo za aktivno službo. — General Vrangeli se je takoj odzval in izdal proklamacijo na svoje častnike in vojaške, naj bodo pripravljeni na mobiliza-

cijo. Vrangeli častniki so v Sofiji in Belgradu, vojaški pa, katerih je okrog 30.000 so raztreseni po vseh krajih Jugoslavije in Rumunije. Vrangeli pravi v svoji proklamaciji, naj bodo oficirji, ki so Poljaki, izrečno pripravljeni. To dokazuje, da se gibanje caristov opira na Curzonovo noto. Caristi so pričakovali, da Anglija pretrga stike s sovjeti in nažene Poljsko in Rumunsko v vojno z boljševiki, nakar se Vrangeli pridruži rumunski armadi, druge čete caristov pa Poljski.

— **Ameriški senator o Rusiji.** Zupan ameriškega mesta Great Mitchell je prejel pismo senatorja Wheelerja, ki se mudi že mesec dni v Rusiji. Senator piše, da se je sovjetska vlada tako utrdila, da je ni sile v Rusiji, ki bi ji mogla ovreči komunistični režim. — Senator kritizira proletarsko diktaturo, ki ne da opoziciji časopisja in nobenega drugega sredstva za izražanje.

— **Lažnjiva protiruska propaganda.** Tovarne protiruske propagande zopet mrzlično razširjajo »vesti« o protirevolucionarnem gibanju v Rusiji. Brzjavka komisarijata zunanjih zadev v Moskvi, katero je prejel Boris Skvirski, vodja bivše trgovske delegacije vzhodnosibirske republike, se glasi, da so vsa poročila v inozemstvu o nemirih v raznih krajih Rusije izmišljena. Poročilo, da je bela garda zasedla Vladivostok, je tudi izmišljeno.

Iskre.

Priznanje sovjetske vlade je odgodeno. Lenin še ni umrl.

Fašisti bi radi pobratili volka in ovco: kapitalista in delavca v svrhu, da bo ves narod ena sama družina. Bog jim pomagaj! (To se pravi, da zanje ni več pomoči.)

Čudne reči se dogajajo v Moskvi. Škofje, vikariji in drugi duhovni svete ruske cerkve razglašajo komunizem istovetnim s kristjanstvom, blagoslovljajo Lenina in rdečo armado ter pojejo himno revoluciji. In ameriški metodistični škof Blake poje z njimi. Vse kaže, da se je v Rusiji izvršila tudi duševna revolucija; prišla je šele po petih letih, toda prišla je.

Popravek. V članku: Akeija za ujedinenje kovinarskih organizacij Jugoslavije se je vrnila tiskovna pomota, ki bi lahko dala povod za razloge, ki so s celim smislom članka v nasprotju. — Stavke: V Subotici je obstojala podružnica metalških radnika, ki je priključena, se ima glasiti: V Subotici je obstojala podružnica metalških radnika, ki je bila priključena, kakor mi, amsterdamski internacionalci.

RAZPIS TAJNIŠKEGA MESTA.

Osrednje društvo živilskih delavcev in sorodnih strok na slovenskem ozemlju v Ljubljani razpisuje mesto osrednjega tajnika.

Prednost imajo delavci živilske stroke, večji pisarniškega dela, ter dobri govorniki in agitatorji.

Pismene prošnje z navedbo dosedanjega opravila ter drugih spričeval, je vložiti najkasneje do 1. avgusta t. l. na gorenji naslov, Šelenburgova ul. 6/II. desno. — Predsedstvo.

V imenu Strok. kom. (P. odb. GDSJ.)

Izdajatelj: Franc Svetek.

Odgovorni urednik: Jože Berdajs.

Tiska tiskarna Makso Hrovatin.

Čevlji domačih tovarov Peter Kozina & Ko z znamko »Peko« so najboljši in najcenejši. Zahtevajte jih povsod. Glavna zaloga na drobno in debelo: Ljubljana, Breg št. 20 in Aleksandrova cesta št. 1.

PETER CAPUDER

LJUBLJANA, VIDOVDANSKA C. 2.

Ima v zalogi vse telovadne potrebščine.

Ima v zalogi kroje za U. D. R.

Ima v zalogi blago in vse potrebščine za kroje U. D. R.